

Forskerforbundet

Redegjørelse etter åpenhetsloven – 2023

Innledende bemerkninger

Formålet med åpenhetsloven (lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold) er å fremme virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold, og sikre allmennheten tilgang til informasjon.

Loven pålegger virksomhetene som er omfattet av loven, bl.a. Forskerforbundet, en informasjonsplikt og en plikt til å gjennomføre aktsomhetsvurderinger som skal redegjøres for i en allment tilgjengelig rapport. Dette ble gjennomført for første gang for regnskapsåret 2022, med frist for offentliggjøring 30. juni året etter.

Det er i loven nedfelt et grunnleggende prinsipp om at arbeidet med aktsomhetsvurderinger skal være forholdsmessig og at man skal ha en risikobasert tilnærming. Forholdsmessighet tilsier at hva som forventes av virksomhetene er avhengig av blant annet virksomhetens størrelse, art og konteksten virksomheten jobber i.

Når det gjelder redegjørelsen er det få formelle formkrav, men den skal som et minimum redegjøre for faktiske negative konsekvenser som er avdekket i aktsomhetsvurderingene, og også forhold som innebærer vesentlig risiko knyttet til lovens formål. I den grad det er avdekket slike konsekvenser eller slik risiko, skal det gis opplysninger om tiltak som er igangsatt og resultatene av disse.

Om Forskerforbundet

Forskerforbundet er landets største og ledende fagforening og interesseorganisasjon for ansatte i forskning, høyere utdanning og kunnskapsformidling. Forskerforbundet ivaretar medlemmenes lønns- og arbeidsvilkår samt forsknings- og utdanningspolitiske interesser. Forskerforbundet har over 25.000 medlemmer. Forskerforbundet er det naturlige valg av administrasjon av kunnskap. Forskerforbundets hovedmål er økt lønn, bedre arbeidsbetingelser og styrkede rettigheter for medlemmene. Forskerforbundet er medlem av hovedorganisasjonen Unio.

Ser man på budsjett- og regnskapstall, er den største utgiftsposten lønn, honorarer og godtgjøring til ansatte og tillitsvalgte i organisasjonen. Det er også store kostnader knyttet til reise og opphold, primært innenlands, i kurs- og møtevirkomheten. Når det gjelder innkjøp av varer og tjenester, er den største enkeltkostnaden utvikling og lisenser knyttet til IKT- og samhandlingsverktøy.

Regelverk og bestemmelser

Som en fagforening ligger det i Forskerforbundets ryggrad å jobbe for lovens formål om å fremme respekten for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Derfor er det også en grunnleggende forutsetning i Forskerforbundets egen virksomhet og i våre krav til leverandører og deres underleverandører, at de samme hensynene skal ivaretas.

Forskerforbundet har vedtatt en rekke bestemmelser og retningslinjer som på ulike måter regulerer virksomheten, og som i ulikt omfang omhandler de samme forhold som ligger til grunn for loven. Av relevant regelverk kan nevnes:

- Vedtektene peker på de grunnleggende verdiene som ikke bare skal ligge til grunn for Forskerforbundets arbeid, men som også er selve formålet med vår virksomhet.
- Forskerforbundets har flere politikkdokumenter: <https://www.forskerforbundet.no/var-politikk/vare-politikkdokumenter>
- Det er vedtatt etiske retningslinjer som gjelder for tillitsvalgte i Forskerforbundet: <https://www.forskerforbundet.no/om-forskerforbundet/etiske-retningslinjer-for-tillitsvalgte>
- Det er etablert varslingsrutiner for Forskerforbundet: <https://www.forskerforbundet.no/om-forskerforbundet/rutine-for-varsling-av-kritikkverdige-forhold>
- Som fagforening som arbeider for gode lønns- og arbeidsforhold for medlemmene, er det selvsagt at også personalpolitikken internt er basert på de samme grunnleggende verdiene. I Forskerforbundet er det et utstrakt partssamarbeid med ansattes organisasjoner, basert på tariffavtale mellom partene som ivaretar rettigheter og ordninger på lik linje med det vi arbeider for å gi våre medlemmer.
- Som fagforening der også arbeidsmiljø er et vesentlig arbeidsfelt, forutsettes det også et godt utbygd HMS-/arbeidsmiljøarbeid internt. Dette ivaretas mellom partene.
- Sekretariatet er opptatt av miljø og bærekraft og har gjennomført kartlegginger for å bli kjent med vårt avtrykk.
- Forskerforbundet har plasseringer i ulike aksjefond. Fondets kapitalforvaltningsstrategi legger stor vekt på ansvarlig forvaltning, og vår investeringsstrategi ligger til grunn for all forvaltning som skjer på Forskerforbundets vegne av våre forvaltere.

Organisering av arbeidet med aktsomhetsvurderinger

Loven forutsetter at arbeidet med aktsomhetsvurderinger skjer kontinuerlig, samtidig som det skal være forholdsmessig og ha en risikobasert tilnærming. Med utgangspunkt i den virksomhet Forskerforbundet driver og det risikobildet vi bedriver vår virksomhet i, vurderes det at det er tilstrekkelig å vurdere dette fortløpende.

Aktsomhetsvurderinger knyttet til konkrete områder – 2023

Innledningsvis er det naturlig å peke på at den aller største del av virksomheten i Forskerforbundet skjer internt i organisasjonen og innenlands – og at Forskerforbundet i liten grad er eksponert mot det man kan betegne som useriøse og/eller usikre aktører. Omfanget på aktsomhetsvurderingene og denne redegjørelsen er også tilpasset kravet om at disse skal stå i forhold til virksomhetens størrelse, virksomhetens art, konteksten virksomheten finner sted innenfor, og alvorlighetsgraden av og sannsynligheten for negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.

Generelt er det vår vurdering at vi i gjennomgangen for 2023 ikke har avdekket områder der dagens regelverk ikke er tilfredsstillende for å avdekke og ev. rette opp negative virkninger i henhold til loven. Vi vurderer også at rutiner for varsling og avvik er godt kjent i organisasjonen, og har ikke registrert saker gjennom disse kanalene som skulle tilsi tiltak ut over det som gjøres i den ordinære oppfølgingen av varsler/avvik.

Nedenfor følger enkelte områder i virksomheten der det i gjennomgangen for 2023 er foretatt særskilte aktsomhetsvurderinger, og som det vurderes hensiktsmessig å kommentere noe grundigere. Dette er de områdene der det vurderes at det kan være en viss risiko for at det oppstår negative konsekvenser sett opp mot lovens formål. Det understrekes imidlertid nok en gang at det ikke er avdekket faktiske negative konsekvenser eller vesentlig risiko for negative konsekvenser knyttet til disse områdene.

Innkjøp varer og tjenester

Det er normalt ikke store volumer varer som kjøpes inn. Forskerforbundet bruker seriøse aktører som i all hovedsak er lokalisert i Norge.

Ved valg av leverandører, både for varer og tjenester, vurderes det om det skal kjøres anbudsrunde eller bes om tilbud fra utvalgte leverandører. I alle tilfeller vurderes tilbydere og tilbud utfra gjeldende interne regelverk.

I 2023 inngikk Forskerforbundet avtale med en ny leverandør i tilknytning vår nettbutikk for tillitsvalgte. Leverandøren heter Involve, og gjennom deres nettbutikkløsning profileringsartikler.no kan tillitsvalgte kjøpe inn dette til bruk i sitt tillitsvalgtarbeid. Involve samarbeider med norske, skandinaviske, samt noen europeiske og kinesiske leverandører, og oppgir at de har en egen ansatt som jobber opp mot de kinesiske leverandørene for å sikre at de følger deres krav om kvalitet, bærekraft, ansvarlighet og miljø. I tillegg er Involve ISO:9001-sertifiserte, Miljøfyrtårn, medlem av Grønt Punkt og Etisk Handel Norge. Med bakgrunn i deres opplysninger er det ikke vurdert at det per i dag er forhold som krever særskilt oppfølging i henhold til lovens bestemmelser. Nettbutikken ble ikke lansert for tillitsvalgte før i april 2024.

Se for øvrig omtale av IKT-/samhandlingsverktøy nedenfor.

HMS/arbeidsmiljø

Forskerforbundet har årlige møter med partene og verneombud om sykefravær, HMS og arbeidsmiljø. Det er ikke avdekket forhold som krever ytterligere oppfølging i henhold til lovens bestemmelser.

I forbindelse med innstramminger i Arbeidsmiljølovens krav fra 1.1.2024 har Forskerforbundet etablert et arbeidsmiljøutvalg(AMU) i 2024. Arbeidet og valg av representanter ble gjennomført i 2023. Utvalget har særskilt fokus på det psykososiale arbeidsmiljøet for ansatte.

Fondsforvaltning

Fondet styres etter vår investeringsstrategi og det vurderes om det er behov for å endre kapitalforvaltningen eller strategien knyttet til fondsforvaltningen. Det har ikke framkommet noe behov for ytterligere oppfølging i henhold til lovens bestemmelser.

Kurs/konferanser/møtevirksomhet

Det er reise og opphold som er de vesentlige elementene å vurdere i samband med vurderingene i henhold til loven. Når det gjelder reise, er det inngått avtaler med leverandører både av flyreiser og reisebyråttjenester. Vurderinger gjøres også for overnatting og kurs-/møtelokaler, der det er hoteller og andre kurssteder.

Internasjonale samarbeidsprosjekter og møter

Forskerforbundet har ulike nettverk internasjonalt.

Det er ikke avdekket forhold som krever særskilt oppfølging i henhold til lovens bestemmelser.

IKT-/samhandlingsverktøy – lisenser og utvikling

Forskerforbundet har ulike IKT-/samhandlingsleverandører. De største er:

- Braathe gruppen – vår driftsleverandør der datasenteret er lokalisert i Norge.
- Microsoft – leverandør av standard programvare som Windows og Office 365
- Winorg – norsk leverandør av medlems- og organisasjonssystemet vårt
- Visma – leverandør av økonomi, lønn- og regnskapssystem
- Contesto – leverandør av dokumenthåndteringssystem for ansatte og tillitsvalgte

Det er ikke vurdert at det per i dag er forhold som krever særskilt oppfølging i henhold til lovens bestemmelser.

Vedlegg 1: Sentrale bestemmelser i loven

§ 1. Lovens formål

Loven skal fremme virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i forbindelse med produksjon av varer og levering av tjenester, og sikre allmennheten tilgang til informasjon om hvordan virksomheter håndterer negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.

§ 3. Definisjoner

(...)

b. Med grunnleggende menneskerettigheter menes de internasjonalt anerkjente menneskerettighetene som følger av blant annet FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter fra 1966, FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter fra 1966 og ILOs kjernekonvensjoner om grunnleggende rettigheter og prinsipper i arbeidslivet.

c. Med anstendige arbeidsforhold menes arbeid som ivaretar grunnleggende menneskerettigheter etter bokstav b og helse, miljø og sikkerhet på arbeidsplassen, og som gir en lønn å leve av.

(...)

§ 4. Plikt til å utføre aktsomhetsvurderinger

Virksomhetene skal utføre aktsomhetsvurderinger i tråd med OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper. Med aktsomhetsvurderinger menes å

a. forankre ansvarlighet i virksomhetens retningslinjer

b. kartlegge og vurdere faktiske og potensielle negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold som virksomheten enten har forårsaket eller bidratt til, eller som er direkte knyttet til virksomhetens forretningsvirksomhet, produkter eller tjenester gjennom leverandørkjeder eller forretningspartnere

c. iverksette egnede tiltak for å stanse, forebygge eller begrense negative konsekvenser basert på virksomhetens prioriteringer og vurderinger etter bokstav b

d. følge med på gjennomføring og resultater av tiltak etter bokstav c

e. kommunisere med berørte interessenter og rettighetshavere om hvordan negative konsekvenser er håndtert etter bokstav c og d

f. sørge for eller samarbeide om gjenoppretting og erstatning der dette er påkrevd. Aktsomhetsvurderingene skal utføres regelmessig og stå i forhold til virksomhetens størrelse, virksomhetens art, konteksten virksomheten finner sted innenfor, og alvorlighetsgraden av og sannsynligheten for negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.

§ 5. Plikt til å redegjøre for aktsomhetsvurderinger

Virksomhetene skal offentliggjøre en redegjørelse for aktsomhetsvurderingene etter § 4. Redegjørelsen skal minst inneholde:

- a. en generell beskrivelse av virksomhetens organisering, driftsområde, retningslinjer og rutiner for å håndtere faktiske og potensielle negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold
- b. opplysninger om faktiske negative konsekvenser og vesentlig risiko for negative konsekvenser som virksomheten har avdekket gjennom sine aktsomhetsvurderinger
- c. opplysninger om tiltak som virksomheten har iverksatt eller planlegger å iverksette for å stanse faktiske negative konsekvenser eller begrense vesentlig risiko for negative konsekvenser, og resultatet eller forventede resultater av disse tiltakene.

Vedlegg 2: OECD sitt «aktsomhetshjul»

OECD sitt «aktsomhetshjul» beskriver prinsippene i virksomhetenes kontinuerlige arbeid med aktsomhetsvurderinger.

